

การเป็นพันธมิตรและการต่อต้านญี่ปุ่นของไทย ระหว่าง ค.ศ. 1941-1945

เขียน โดย จางหยิงชิว*

แปล โดย อาทร พึ่งธรรมสาร**

คำนำ

ระหว่างปี ค.ศ. 1941 ถึง ค.ศ. 1945 อันเป็นช่วงสงครามเอเชีย - แปซิฟิกนั้น ไทยได้มีบทบาทต่อการเคลื่อนกำลังพลของทหารญี่ปุ่นเข้าสู่เอเชียอาคเนย์และการดำเนินนโยบาย “วงไพบูลย์แห่งมหาเอเชียบูรพา” ของประเทศญี่ปุ่น นโยบายของประเทศญี่ปุ่นที่มีต่อไทยนั้นได้มีการตราไว้ในปี ค.ศ. 1939 ใน “แผนและนโยบายต่อต่างประเทศ” ว่า “นโยบายที่มีต่อไทยนั้น คือ สนับสนุนการเป็นประเทศเอกราชอย่างแท้จริง โดยมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดทั้งทางด้านวัฒนธรรมและทางด้านเศรษฐกิจ เมื่อได้จังหวะและโอกาสที่เหมาะสม จะขอให้ฝ่ายไทยมีความเข้าใจความจำเป็นทางด้านการเมืองของเรา”¹

ก่อนสงครามจะอุบัติขึ้นนั้น ในการประชุมในวันที่ 15 เดือนพฤศจิกายน ระหว่างฝ่ายทหารและรัฐบาลของญี่ปุ่นก็มีการถามย้ำอีกว่า “กับประเทศไทยเราจะช่วยเรียกดินแดนที่เสียให้แก่อังกฤษไปคืนให้แก่ไทยเป็นเครื่องล่อ เพื่อโน้มน้าวให้ดำเนินนโยบายที่สอดคล้องกับฝ่ายญี่ปุ่นเรา”²

ด้วยการใช้ไม้แข็งและไม้อ่อนในเวลาเดียวกัน เพื่อให้ไทยปฏิบัติตามนี้ ทำให้ญี่ปุ่นสามารถเข้าควบคุมประเทศไทยไว้โดยสิ้นเชิง แต่นโยบายนี้ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนไทย อีกทั้งได้ก่อให้เกิดการต่อต้านญี่ปุ่นที่นับวันจะรุนแรงขึ้นในกลุ่มคนของรัฐบาลไทยเอง นั่นคือ เป็นการก่อตัวของเสรีไทยที่มีการปฏิบัติการทั้งภายในและภายนอกประเทศไทยด้วยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งระดับบนและระดับล่าง เป็นขบวนการที่มีการชักนำให้การต่อต้านญี่ปุ่นยาวนานกว่า 3 ปี

* อดีตผู้อำนวยการสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษ มหาวิทยาลัยจางชุน มณฑลกวางตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน นักวิจัยรับเชิญโดยศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1993

** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เป็นการต่อต้านนโยบายของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ฝักใฝ่กับประเทศญี่ปุ่นที่เป็นฝ่ายรุกราน อีกทั้งยังประกาศสงครามกับอังกฤษ สหรัฐอเมริกา อันเป็นนโยบายที่ผิดพลาดของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม พวกเสรีไทยได้ติดต่อกับสัมพันธมิตรผ่านรัฐบาลจีน ร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตร ในช่วงหลังของสงคราม ผลงานของการต่อต้านญี่ปุ่นของขบวนการนี้คือ ในยามศึกจะต่อต้านผู้รุกรานทั้งทางจริยธรรมและทางด้านทหาร ดังนั้นเมื่อประเทศไทยพยายามที่จะไม่ให้มีฐานะตกเป็นประเทศผู้แพ้สงครามเมื่อสงครามโลกยุติขึ้น จึงได้รับการเห็นอกเห็นใจจากนานาประเทศ³

ฝ่ายต่อต้านญี่ปุ่นนั้นมีชาวจีนและลูกจีนเข้าร่วมอยู่ไม่น้อย พวกเขาถือเป็นภารกิจของตนที่ต้องช่วยชาติ ช่วยประชาชน แสดงออกซึ่งความกล้าหาญ และความมีสติปัญญาของตน พวกเขาถือเป็นพลังสำคัญที่ขาดเสียไม่ได้ในขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นครั้งนั้น บางคนก็เคลื่อนไหวเป็นขบวนการใต้ดินอยู่ภายในประเทศ บางคนได้พลีชีพในสงครามต่อต้านฟาสซิสต์ จนวีรกรรมของพวกเขาได้รับการบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์

1. การเริ่มต้นของการร่วมมือทางทหารระหว่างไทย-ญี่ปุ่น

ประเทศไทยตั้งอยู่ใจกลางคาบสมุทรอินโดจีน มีชายแดนและชายฝั่งที่ยาวเหยียด ที่สำคัญคือด้านตะวันตก ติดกับประเทศพม่า (เมียนมา) อยู่ใกล้กับตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน ทางใต้มีชายแดนติดต่อกับมาเลเซีย ข้ามชายแดนทางใต้ก็สามารถไปถึงประเทศมาเลเซีย จนไปถึงสุดของแหลมมลายู สามารถมองเห็นท่าเรือ เกาะสิงคโปร์ ที่ปกครองโดยอังกฤษมาเป็นเวลาอันยาวนานได้ เมื่อญี่ปุ่นได้แอบจู่โจมทิ้งระเบิดเพิร์ลฮาร์เบอร์ ของสหรัฐอเมริกาสำเร็จแล้ว การโจมตีเพื่อทำลายสิงคโปร์ก็เป็นเป้าหมายอันสำคัญต่อไปอย่างไม่ต้องสงสัย การโจมตีเพิร์ลฮาร์เบอร์กับการโจมตีเอเซียตะวันออกเฉียงใต้เป็นกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกัน ขึ้นตอนจากความสำเร็จเป้าหมายแรกไปสู่เป้าหมายที่สองนั้น ประเทศไทยมีความสำคัญอย่างมากทางยุทธศาสตร์ ในด้านหนึ่งทหารญี่ปุ่นจำเป็นต้องควบคุมภูมิภาคทั่วทั้งคาบสมุทรอินโดจีนไว้อย่างมีประสิทธิภาพในตอนนั้น ท่าเรือและจุดยุทธศาสตร์ในอินโดจีนตกอยู่ในอิทธิพลของทหารญี่ปุ่นแล้ว ประเทศไทยที่อยู่ด้านตะวันตกของอินโดจีนประจวบเหมาะกับการที่ทหารญี่ปุ่นจำเป็นต้องบุกเข้าภูมิภาคเอเซียตะวันออกเฉียงใต้อย่างรวดเร็ว เพราะฉะนั้นด้วยสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศไทยจึงกลายเป็นชัยภูมิหรือจุดยุทธศาสตร์ที่ญี่ปุ่นจำเป็นต้องช่วงชิงเอาไว้ให้ได้

ญี่ปุ่นได้ใช้วิธีการทูตและข่มขู่ด้วยกำลังเพื่อบีบบังคับให้ประเทศไทยให้ความร่วมมือด้วย ตามคำให้การของ นายเทจิ จีโบงามิ ในศาลหลังสงครามโลกนั้น ในวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1941 เขาได้รับคำสั่งลับจากรัฐบาลญี่ปุ่นขอลงนามในสัญญาให้เป็นพันธมิตรฉบับหนึ่ง หรืออย่างน้อยขอให้ฝ่ายไทยยินยอมให้ทหารญี่ปุ่นผ่านดินแดนไปยังมาลายาและพม่า ในวันที่ 7 ธันวาคม นายเทจิ จีโบงามิ ได้นำนายอาซาตะ กงสุลใหญ่ และพันตรีทามูระ เข้าพบนายกรัฐมนตรีที่ทำเนียบรัฐบาลขอให้ฝ่ายไทยให้คำตอบภายใน 2 ชั่วโมงกับข้อเรียกร้องนี้ นายเทจิ จีโบงามิ กล่าวว่าญี่ปุ่นจะประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาทันที ทหารญี่ปุ่นจำต้องผ่านแดนไทย ขอให้ฝ่ายไทยอำนวยความสะดวกในการผ่านแดน⁴ ในเวลาเดียวกัน นายจีโบงามิ ได้เสนอทางเลือกให้ไทยสามทาง **หนึ่ง** ให้ญี่ปุ่นกับไทยลงนามในกติกาสัญญาป้องกันซึ่งกันและกัน ให้ฝ่ายไทยอำนวยความสะดวกให้กองทัพญี่ปุ่นเคลื่อนทัพผ่านประเทศ **สอง** ให้ไทยเข้าร่วมกับฝ่ายอักษะ ยินยอมให้ทหารญี่ปุ่นผ่านแดนและร่วมมือกับทหารญี่ปุ่น ส่วนญี่ปุ่นก็จะเคารพในบูรณภาพการเป็นประเทศเอกราชและเกียรติภูมิของไทย รวมทั้งช่วยให้ได้ดินแดนที่สูญเสียไปคืนมา **สาม** ไทยยินยอมให้ทหารญี่ปุ่นยืมทางผ่านแดนไทย⁵ ญี่ปุ่นอาศัยการทูตเป็นการบังหน้า และทหารญี่ปุ่นได้กรีธาทัพเข้ามายังดินแดนไทยในคืนวันที่ 7 และเช้าวันที่ 8 โดยยังไม่ได้รับการยินยอมอย่างเป็นทางการจากฝ่ายไทย คืนวันที่ 7 คณะรัฐมนตรีฝ่ายไทยได้ประชุมจนรุ่งสาง ปรึกษาหารือเกี่ยวกับข้อเรียกร้องต่าง ๆ ของฝ่ายญี่ปุ่น ในระหว่างนั้นมีข่าวกรองแจ้งมาจากแหล่งต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องญี่ปุ่นจูโจมอ่าวเพิร์ลฮาร์เบอร์ ฟิลิปปีนส์ และได้มีการยกพลขึ้นบกที่โกตาบารู ฝ่ายไทยตกอยู่ในฐานะที่ลำบากมาก มีศึกใหญ่ประชิดแดนไร้กำลังต่อต้าน แต่รัฐมนตรีส่วนใหญ่ยังไม่เห็นด้วยกับการร่วมมือกับฝ่ายญี่ปุ่น รัฐมนตรีไม่น้อยเห็นว่านอกจากยินยอมให้ทหารญี่ปุ่นผ่านแดนแล้ว ไม่ควรมีการร่วมมือในรูปแบบอื่น⁶ ตอนประชุมสภานัดฉุกเฉินในเที่ยงวันที่ 8 ขณะคณะรัฐมนตรีอ่านประกาศยินยอมให้ทหารญี่ปุ่นผ่านแดนนั้น มีการปรารภขึ้นมาด้วยน้ำตาว่าไทยสูญเสียเกียรติภูมิของชาติแล้ว บางคนแสดงการคัดค้านว่าเป็นการตัดสินใจที่ขัดต่อกฎหมายความเป็นกลางที่ประกาศในเดือนมิถุนายน เห็นว่าควรจะสู้ตายมากกว่าอ่อนน้อมเพื่อให้อยู่รอด แต่ความจริงก็คือทหารญี่ปุ่นได้พากันขึ้นบกหลายแห่งในทางใต้แล้ว ที่ขึ้นบกที่ปากน้ำนั้นกำลังยาตราทัพเข้ากรุงเทพฯ เครื่องบินรบกำลังบินวนอยู่บนน่านฟ้ากรุงเทพฯ⁷

เกี่ยวกับข้อตกลงที่ยินยอมให้ทหารญี่ปุ่นผ่านแดนไทยนั้น ลงนามโดย นายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของไทยกับ เทจิ จิโบงามิ ทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย สัญญาดังกล่าวมีข้อความดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อเป็นการแก้ไขสถานการณ์ทางเอเชียตะวันออกเป็นการเร่งด่วน ประเทศไทยยินยอมให้ทหารญี่ปุ่นเดินทัพผ่านแดนไทย ฝ่ายไทยจะอำนวยความสะดวกทุกอย่าง เพื่อหลีกเลี่ยงความเป็นปรปักษ์ต่อกัน
- 2) เพื่อให้ข้อที่ 1 ดำเนินไปได้ดี ให้ฝ่ายทหารทั้งสองประเทศปรึกษาและตกลงกัน
- 3) ฝ่ายญี่ปุ่นรับรองว่าฝ่ายไทยต้องได้รับการเคารพ⁸

คำนวณจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ หลังคืนวันที่ 7 ไม่กี่วัน มีเรือรบทหารญี่ปุ่นแล่นเข้าไปยังดินแดนไทย 30 กว่าลำ เครื่องบิน 100 กว่าเครื่อง รถถังและรถบรรทุกทหาร 600 กว่าคัน ทหารบกกว่า 2 แสนคน⁹ ทหารญี่ปุ่นสามารถเข้าประจำการกรุงเทพฯ เมืองและท่าเรือสำคัญต่าง ๆ เข้าควบคุมสนามบิน เส้นทางรถไฟ และเส้นทางคมนาคมอย่างง่ายดาย อาศัยประเทศไทยเป็นทางผ่านเดินทัพลงใต้ไปยังมาลายาและขึ้นเหนือบุกเข้าสู่พม่าทันที¹⁰

วันที่ 10 เดือนธันวาคม กองพลที่ 5 ของทหารญี่ปุ่นได้ยึดราชทัณฑ์ทั้งชายฝั่งตะวันตก ช้ามชายแดนมาลายาแยกเป็นสองทางเข้าสู่รัฐเคดาห์ (ไทรบุรี) เตรียมจะจู่โจมสิงคโปร์จากด้านหลัง วันที่ 12 ธันวาคม ทหารอากาศไทยที่ประจำการอยู่ที่ดอนเมือง ซึ่งเป็นสนามบินที่ใหญ่ที่สุดของไทย ถูกทหารญี่ปุ่นบังคับให้ต้องย้ายไปยังสนามบินที่โคราช สนามบินดอนเมืองกลายเป็นฐานทัพอากาศของทหารญี่ปุ่นที่เป็นฐานปฏิบัติการไปโจมตีมาลายาและพม่า¹¹

นโยบายขอเดินทัพผ่านแดนไทยนั้นสืบเนื่องมาจากสภาพการณ์ที่พิเศษของไทย ก่อนอื่นญี่ปุ่นสังเกตเห็นว่าสภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวย และพบว่าไทยมีความอ่อนแอ บีบบังคับได้ง่าย นอกจากนั้นฝ่ายกลุ่มทหารของหลวงพิบูลที่ปกครองประเทศอยู่นั้น ใช้นโยบายที่ฝักฝ่ายกับญี่ปุ่นหวังอาศัยการสนับสนุนของญี่ปุ่นเสริมอำนาจทางการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจของตน ประการที่สามก็คือ ญี่ปุ่นมีแผนอยู่แล้วในการใกล้ชิดกรณีพิพาทไทยกับรัฐอินโดจีนที่เป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1940 อาศัยการช่วยใกล้ชิดดึงดูดกลุ่มของหลวงพิบูลมาอยู่ฝ่ายตน และได้เป็นไปตามแผนระดับหนึ่ง การขอยืมทางผ่านไทยนั้นเป็นการดึงฝ่ายไทยให้ร่วมมือทางการทหารกับฝ่ายญี่ปุ่น ทำให้ฝ่ายไทยได้ถลำตัวลงไปในหลุมพรางก้าวหนึ่ง

2. สนธิสัญญาความร่วมมือและป้องกันไทย-ญี่ปุ่น และผลเสียของสนธิสัญญานี้

ทันทีที่ทหารญี่ปุ่นก้าวเข้าสู่ประเทศไทยก็มีพฤติกรรมได้คืบหวังศอก. แบบผู้ใหญ่รังแกเด็ก และการที่ญี่ปุ่นสามารถบุกลงเอเชียอาคเนย์และชนะมาตลอด จนนักล่าอาณานิคมตะวันตกมีอาชวาทด้านทานได้นั้น เป็นสาเหตุที่ทำให้ญี่ปุ่นกับไทยมีการร่วมมือใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น ในวันที่ 21 เดือนธันวาคม ค.ศ. 1941 ตัวแทนของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม กับ เทจิ ชิโบงามิ ทูตอำนาจเต็มของญี่ปุ่นได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาความร่วมมือและป้องกันไทย-ญี่ปุ่น ในสนธิสัญญามีการกำหนดหน้าที่ของฝ่ายไทยที่ต้องให้การสนับสนุนสงครามรุกรานของญี่ปุ่นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและการทหาร ซึ่งมีใจความสำคัญดังนี้ คือ

- 1) ญี่ปุ่นและไทยได้เป็นประเทศพันธมิตร โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเคารพในความเป็นเอกราช และอธิปไตยของกันและกัน
- 2) หากญี่ปุ่นหรือไทยได้เกิดการพิพาทมีการใช้กำลังทางทหารกับประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือกับหลาย ๆ ประเทศ อีกประเทศหนึ่งคือประเทศไทยหรือญี่ปุ่น จะต้องให้การสนับสนุนทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและทหารทันที
- 3) ในกรณีที่ญี่ปุ่นและไทยได้ร่วมมือกันทำศึกกับประเทศใดประเทศหนึ่ง หากไม่ได้รับการเห็นชอบจากอีกประเทศหนึ่ง ฝ่ายไทยหรือญี่ปุ่นจะขอเจรจาสงบศึก หรือยุติศึกสงครามโดยลำพังไม่ได้
- 4) สนธิสัญญาจะมีผลบังคับใช้ทันทีที่มีการลงนามในสัญญา สัญญานี้มีผลบังคับใช้เป็นระยะเวลา 10 ปี¹²

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ประกาศสงครามกับอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ในวันที่ 25 มกราคม ค.ศ. 1942 โดยเป็นไปตามข้อตกลงในสนธิสัญญาความร่วมมือและป้องกันไทย-ญี่ปุ่น กลุ่มของ จอมพล ป. พิบูลสงครามที่ฝักใฝ่กับประเทศญี่ปุ่นก็เป็นปรปักษ์กับฝ่ายที่ต่อต้านฟาสซิสต์

แต่ความเป็นจริงนั้นไทยเป็นทั้งประเทศพันธมิตรกับญี่ปุ่น ขณะเดียวกันก็ถูกญี่ปุ่นยึดครอง แม้ได้รับผลประโยชน์เล็กน้อยจากญี่ปุ่น แต่ทางเศรษฐกิจตกอยู่ในอิทธิพลของญี่ปุ่น และเป็นฝ่ายรับใช้การเมืองญี่ปุ่น ทหารญี่ปุ่นได้ลงมือปิดธนาคารของอังกฤษ ฮอลแลนด์ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา ที่เปิดกิจการในไทยทันที รวมทั้งปิดกิจการทางการพาณิชย์ อุตสาหกรรม และ

อุตสาหกรรมเหมืองแร่ของประเทศดังกล่าว และยึดสินทรัพย์ขององค์กรเหล่านี้อย่างเปิดเผย เข้ายึดสิ่งก่อสร้างสาธารณะ ทำเรือ คลังสินค้า ตามที่ต่าง ๆ ตามอำเภอใจ¹³

ตัวเงินที่ใช้ในกองทัพญี่ปุ่น รวมทั้งธนบัตรไทยที่พิมพ์โดยญี่ปุ่นนั้นสะพัดไปทั่ว ทำให้ค่าเงินตกต่ำ ราคาของดิบตัวสูงลิบลิ่ว ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1942 ได้มีการร่าง “เค้าโครงนโยบายต่อเศรษฐกิจไทย” ผลักเศรษฐกิจของไทยเข้าสู่รูปแบบที่สนองความต้องการของสงคราม นอกจากนี้ยังบังคับให้ฝ่ายไทยรับรองการผูกขาดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของบริษัท ร้านค้า และธนาคารของญี่ปุ่นในไทย ใน “เค้าโครงนโยบายต่อเศรษฐกิจไทย” นั้น มีการเขียนไว้อย่างชัดเจนว่า

“เพื่อให้ฝ่ายไทยรักษาจิตวิญญาณในการสนธิสัญญาร่วมบูรณและป้องกันไทย-ญี่ปุ่น ทางด้านเศรษฐกิจของไทยก็ควรจะให้ความร่วมมือเพื่อการทำสงครามมหาเอเชียบูรพา และให้เป็นหน่วยหนึ่งของระบบเศรษฐกิจของเศรษฐกิจมหาเอเชียบูรพา”¹⁴

นอกจากนั้นยังได้ระบุไว้ว่า นโยบายในด้านต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจต้องได้รับการแนะนำและควบคุมโดยญี่ปุ่น ดังนั้นจึงต้องมีองค์กรที่รับผิดชอบงานทางด้านนี้

“คณะกรรมการเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น” จึงก่อตั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินการในการให้คำแนะนำและควบคุมเรื่องนี้โดยตรง “เพื่อมิให้ประเทศที่ 3 ได้สิทธิประโยชน์และสิทธิพิเศษทางด้านเศรษฐกิจอีก”¹⁵

ผลของการปรับเศรษฐกิจไทยตามนโยบายที่กำหนดโดยประเทศญี่ปุ่นก็คือ ระบบเศรษฐกิจดั้งเดิมของไทยถูกกระทบกระเทือนอย่างหนัก ผลผลิตลดน้อยลง ระบบขนส่งวันวายไปหมด ผลิตผลของสินค้าส่งออกที่เป็นสินค้าหลัก 4 อย่าง ลดลงอย่างมหาศาล การขนส่งทางทะเลไม่ได้รับความสะดวก ช่องทางการขนถ่ายสินค้ากับต่างประเทศเหลือเพียงสถานที่เล็ก ๆ เช่น บาตัง สะเดา และหาดใหญ่ ที่อยู่ใกล้ชายแดนไทย มาลายา ที่อยู่ทางใต้ของไทยเท่านั้น¹⁶

เพื่อความมั่นคงของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ญี่ปุ่นยังได้กำหนดไว้ว่าประเทศในมหาเอเชียบูรพานั้น นอกจากมีหน้าที่ป้อนวัตถุดิบไปยังประเทศญี่ปุ่นแล้ว ยังมีหน้าที่ต้องส่งเสบียงอาหาร และผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรมไปให้แก่กองทัพญี่ปุ่นที่ประจำการอยู่ในประเทศนั้น ๆ ด้วย นอกจากนั้นแต่ละประเทศใน “มหาเอเชียบูรพา” ยังต้องมีผลิตภัณฑ์ที่เลี้ยงตัวเองได้ แม้จะประเทศไทยก็อยู่ในข่ายนี้เช่นกัน ทว่าแต่ไหนแต่ไรมา ไทยอาศัยส่งเข้าผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมจาก

ต่างประเทศเพื่อสนองความต้องการของตลาด จะปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตทันทีทันใดย่อมเป็นไปไม่ได้ยาก ทางด้านการเกษตรนั้น แรงงานทางการเกษตรไม่น้อยถูกเกณฑ์ไปก่อสร้างเพื่อวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ สัตว์เลี้ยง เช่น วัว ควาย และม้า ก็ถูกนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อสนองความต้องการทางทหาร ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1942 ภัยธรรมชาติกระหน่ำซ้ำเติมภาคกลางอันเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญเกิดน้ำท่วมใหญ่เป็นประวัติการณ์ ไร่นาเสียหาย เศษหนึ่งส่วนสามของเนื้อที่เพาะปลูกไม่มีการเก็บเกี่ยว ทำให้ขาดแคลนข้าวที่จะป้อนตลาด รัฐบาลไทยจำต้องใช้นโยบายปันส่วนข้าวสาร เป็นการแก้ปัญหา ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนในประเทศไทย

ใน “เค้าโครงนโยบายต่อเศรษฐกิจไทย” ยังได้กำหนดไว้ว่า “การเงินการคลังของไทยต้องเป็นส่วนหนึ่งของการเงินการคลังมหาเอเซียวงไพบูลย์” ต้องมีการควบคุมราคาสินค้าและอัตราแลกเปลี่ยน ตอนที่สินค้าวันจะขาดแคลนนั่น กองทัพญี่ปุ่นประกาศขายสินค้าคงคลังของพ่อค้า พ่อค้าที่จะเบิกสินค้าต้องไปรายงานให้ฝ่ายญี่ปุ่นทราบถึงปริมาณสินค้าในโกดัง หากไม่ได้รับการอนุมัติจากฝ่ายญี่ปุ่น ไม่สามารถโยกย้ายหรือจำหน่ายสินค้าเหล่านั้นได้ ซึ่งมีผลทำให้การป้อนสินค้าสู่ตลาดสะดุดไปมาก กองทัพญี่ปุ่นเวลาจะซื้อสินค้าจากพ่อค้าก็จะกดราคาสินค้าเหลือประมาณเศษหนึ่งส่วนสิบของราคาในตลาดเท่านั้น ทำให้พ่อค้าประสบความเสียหายอย่างหนัก¹⁷ ส่วนอัตราแลกเปลี่ยนเงินไทยกับเงินญี่ปุ่นนั้นทางญี่ปุ่นก็กดค่าเงินไทยให้ต่ำลง ทำให้ได้รับความเสียหาย ในด้านข้อตกลงทางเศรษฐกิจและการค้าของทั้งสองฝ่ายนั้นเพียงแต่ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษรไม่สามารถปฏิบัติตามที่ระบุไว้¹⁸

การผลิตถูกกระทบกระเทือน สินค้าขาดแคลนมหาศาล การค้าระหว่างประเทศมีปริมาณที่ลดลง อัตราการแลกเปลี่ยนต่ำลง เงินตราสำรองต่างประเทศถูกอังกฤษ สหรัฐอเมริกาอายัด จนไทยต้องตกอยู่ในสภาพเศรษฐกิจที่ย่ำแย่เป็นประวัติการณ์ รัฐบาลไทยที่ไม่มีทางแก้อื่นนั้น ได้หันไปพิมพ์ธนบัตรเพิ่มเป็นการแก้ปัญหา ปริมาณเงินเพิ่มจากเดือนธันวาคม ค.ศ. 1941 ถึง 12 ธันวาคม ค.ศ. 1945 นั้นมีถึง 9 เท่า¹⁹ ทำให้เกิดปัญหาเงินเฟ้ออย่างร้ายแรง ดัชนีค่าครองชีพพุ่งสูงขึ้นอย่างมากมาย ต่อไปนี้จะเป็นดัชนีค่าครองชีพที่ประกาศโดยรัฐบาลไทย โดยดูจากตัวอย่างของกรุงเทพฯ หากดัชนีค่าครองชีพในปี ค.ศ. 1938 เท่ากับ 100 อัตราการเพิ่มจะเป็นดังต่อไปนี้²⁰

ค.ศ. 1941	123.00
ค.ศ. 1942	176.99
ค.ศ. 1943	291.56
มีนาคม ค.ศ. 1944	409.07

ประเทศไทยที่ภูมิใจในความอุดมสมบูรณ์ว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว บนดินไม่มีผลไม้นั้น ได้เริ่มลี้มรสอันแสนสาหัสในการครองชีพแล้ว

สมัยสงครามนั้น ญี่ปุ่นได้ใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านลำเลียงสัมภาระและทหารไปยังพม่าและมาลายา ภายในประเทศไทยก็มีทหารญี่ปุ่นประจำการอยู่มากมาย มีการก่อสร้างจุดยุทธศาสตร์ และปกครองจุดต่าง ๆ อย่างเป็นเอกเทศ ทหารไทยและญี่ปุ่นได้ก่อตั้ง “สำนักงานติดต่อทางการทหาร ส่งเสริมการร่วมมือกับทางทหารขึ้น” และทหารไทยได้ถูกส่งไปประจำการที่ตะวันตกเฉียงเหนือ เพื่อป้องกันการตอบโต้ของฝ่ายพันธมิตร ไทยได้พัวพันเข้าไปในสงคราม ไปรุกรานพม่าและรัฐฉาน ส่วนทางเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือมีการสร้างเขตทหาร บังคับให้ผู้ที่ไม่ใช่สัญชาติเชื้อชาติไทย ย้ายออกจากเขตทหารภายในหนึ่งเดือน โดยมีเป้าหมายมุ่งขับชาวจีนออกจากเขตทหาร แต่เรื่องนี้คนไทยก็พลอยรับเคราะห์ไปด้วย

ประเทศไทยได้ใช้นโยบายรับคนที่เกิดในไทยเป็นคนไทย และคนจีนคนไทยมีการแต่งงานกันมาช้านานจนแยกไม่ออกว่าใครเป็นไทยแท้หรือลูกครึ่งจีนไทย ฝ่ายไทยและญี่ปุ่นบังคับให้ต่างดาวต้องย้ายออกจากเขตทหารเหล่านั้น โดยผลการเช่นนี้ ทำให้คนหลายแสนคนต้องพลัดพรากจากกัน ต้องออกจากภูมิลำเนาที่พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ได้ช่วยกันพัฒนามาด้วยหยาดเหงื่อและน้ำพักน้ำแรง ทำให้ได้รับความเดือดร้อนไปทั่ว²¹ แต่ก็ดีที่มีผู้นำชาวจีนและสมาคมชาวจีนในไทย ได้พยายามให้ความร่วมมือช่วยเหลือผู้ที่ต้องพลัดพรากจากภูมิลำเนาของตน มีส่วนช่วยแก้ปัญหาสังคมไประดับหนึ่ง

หลังฤดูใบไม้ผลิในปี ค.ศ. 1942 กองเรือลำเลียงของทหารญี่ปุ่นถูกเครื่องบินฝ่ายพันธมิตรทิ้งระเบิดบ่อย ๆ หรือไม่ก็ถูกเรือดำน้ำฝ่ายพันธมิตรจมระหว่างทาง เมื่อประสบกับปัญหาเช่นนี้ ประเทศไทยในฐานะที่เป็นเส้นทางลำเลียงไปสู่มาลายาและพม่าก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นสำหรับทหารญี่ปุ่น จนฝ่ายญี่ปุ่นจำต้องลงมือก่อสร้างทางรถไฟที่สร้างด้วยความยากลำบากมากสายหนึ่งนี้คือ “สายรถไฟมรณะ” ที่เชื่อมจากไทยไปพม่าที่ผ่านแม่น้ำแคว เส้นทางรถไฟนี้เป็นที่รู้จักใน

ลักษณะ “ไม้หมอนหนึ่งต้นศพหนึ่งศพ” ขณะก่อสร้างนั้นทหารญี่ปุ่นได้ทำทารุณกรรมเชลยศึก ตะวันตกที่ถูกจับมาทำการก่อสร้างทางรถไฟสายนี้ นอกจากนั้นมีการเกณฑ์เอาชาวมาเลย์เป็นจำนวนมากที่อยู่ในการยึดครองมาช่วยกันก่อสร้าง ในการก่อสร้างทางรถไฟที่โด่งดังไปทั่วโลกครั้งนี้ ชาวจีนในไทยก็เป็นส่วนหนึ่งที่ได้รับเคราะห์กรรมจากทหารญี่ปุ่นเช่นกัน²²

ฝ่ายจอมพล ป. พิบูลสงคราม นั้น เพื่อที่จะปฏิบัติตาม “สนธิสัญญาคุ้มครองและป้องกัน ไทย-ญี่ปุ่น” ได้ดำเนินนโยบายทางการศึกษาที่สอดคล้องกันด้วย โดยมุ่งที่ชาวจีนในไทย ประเทศไทยได้มีประกาศไว้ก่อนสงครามแล้วว่า การพูดและการเขียนที่ต่อต้านญี่ปุ่นว่า “เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น” ห้ามไม่ให้ต่างชาติที่พำนักอยู่ในประเทศไทยมีการกระทำที่ต่อต้านญี่ปุ่น ดังนั้น พฤติกรรมที่ต่อต้านญี่ปุ่นถือว่าผิดกฎหมาย²³ ทางการฝ่ายไทยมีพระราชกำหนดห้ามเรียไรเงิน เพื่อวัตถุประสงค์ในการต่อต้านญี่ปุ่น มีการขัดขวางการเรียไรเงินที่กำลังกระทำกันอย่างเอิกเกริก ในปี ค.ศ. 1938 “มานุกเยอะเป้า” (หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ) ได้ลงบทความในวันที่ 24 กรกฎาคม เรื่อง “ความเข้าใจและหน้าที่ของเราที่มีต่อข้าศึกภูธรานเมืองदैจีว และซัวเถา” นั้นถูกมองว่าเป็นการปลุกระดมชาวจีนให้ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น โบอนุญาตจัดทำหนังสือพิมพ์ถูกยึดใน 4 วันต่อมา และผู้รับผิดชอบถูกทางการควบคุม “กั๋วหมินเยอะเป้า” (หนังสือพิมพ์ประชาชาติ) และ “ชิงสื่อเป้า” (หนังสือพิมพ์ชาวสวน) ที่พิมพ์โดยสำนักพิมพ์เดียวกันถูกลงโทษตาม และถูกปิด “หัวเจียวเยอะเป้า” (หนังสือพิมพ์หัวเจียวรายวัน) ได้ลงบทบรรณาธิการเรื่อง “คำเตือนสำหรับจักรวรรดินิยมอังกฤษ” ถูกมองว่าเป็นการแสดงความคิดเห็นที่ไม่เหมาะสม ถูกริบใบประกอบการณ์เช่นกัน ส่วน “หัวชิงเยอะเป้า” (หนังสือพิมพ์จีนสิงคโปร์) ด้วยเหตุที่ว่าพิมพ์โดยโรงพิมพ์เทียนหนาน ถูกปิดเช่นกันในวันที่ 1 สิงหาคม “จงกั๋วเป้า” (หนังสือพิมพ์จีน) ถูกปิด ส่วน “จงฝวเยอะเป้า” (หนังสือพิมพ์รายวันจงฝว) และ “จงหมินเยอะเป้า” (หนังสือพิมพ์จงหมิน) ถูกปิดในวันที่ 10 สิงหาคม ในช่วงเวลาสั้น ๆ เพียงครึ่งเดือน หนังสือพิมพ์จีน 9 ฉบับในกรุงเทพฯ ถูกปิดไป 8 ฉบับ เหลือแต่ “จงเหยนเยอะเป้า” ฉบับเดียวเท่านั้น²⁴ ในระยะเวลาปีสองปี โรงเรียนจีนหลายร้อยแห่งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดก็ถูกสั่งปิด ด้วยข้อหา “ขัดต่อพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์” จะเห็นได้ว่าผู้ออกพระราชบัญญัตินั้นได้มีเจตนาเช่นนั้นแต่แรกแล้ว การก้าวก้าวจักกรรมสอนภาษาจีน และหนังสือพิมพ์จีนของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เช่นนี้ ไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม ทำให้

คนไร้ที่เรียน และตกงานเป็นจำนวนมากเท่านั้น ยังเป็นการทำลายการอยู่รอดและพัฒนาของ วัฒนธรรมของชาติหนึ่งด้วย มีผลกระทบที่ลึกซึ้งและยาวไกล

จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ทำการปราบปรามฝ่ายหนึ่ง ขณะเดียวกันก็หันไปส่งเสริมอีก ฝ่ายหนึ่ง ไทยและญี่ปุ่น ได้ร่วมลงนาม “ข้อตกลงทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยกับประเทศ ญี่ปุ่น” ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1942 ระบุไว้ว่าไทยต้องอำนวยความสะดวกต่อกิจกรรมทางด้าน วัฒนธรรมของญี่ปุ่น รวมทั้งออกอากาศรายการวิทยุของญี่ปุ่นด้วย ในปี ค.ศ. 1943 ญี่ปุ่นได้เปิด โรงเรียนวัฒนธรรมในกรุงเทพฯ มีการเปิดสอนวิชาภาษาญี่ปุ่น มีการขยายเครือข่ายการโฆษณาชวนเชื่อ มีอิทธิพลแผ่ขยายไปทั่ว อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ. 1943 สภาพสงครามโลกเริ่มไม่เอื้ออำนวยต่อประเทศญี่ปุ่น ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่นเริ่มส่อรอยร้าว ในเดือนกรกฎาคม นายพลโตโจ มาเยือนประเทศไทยด้วยตัวเอง เพื่อเจรจากับไทยเกี่ยวกับปัญหา “กระชับความแน่นแฟ้นของ มหาเอเชียบูรพา” นายพลโตโจ รับปากจะยก 4 รัฐในมาลายาและรัฐฉานในพม่าให้ไทย ในวันที่ 20 สิงหาคม ทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในสัญญายกดินแดนดังกล่าวให้แก่ประเทศไทย²⁵ แม้ญี่ปุ่นจะ รับแรงในการใช้มาตรการรักษาความมั่นคงของสถานการณ์ในไทย แต่ก็มีอาชญากรรมร้ายแรงในนาม ของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่กำลังเอาใจออกห่างจากญี่ปุ่น ในการประชุมมหาเอเชียบูรพาที่ โตเกียวในเดือนพฤศจิกายนนั้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม อ้างเหตุผลเสียง²⁶ ตอนประชุมสภาใน วันที่ 20 กรกฎาคม ค.ศ. 1944 เพื่ออธิบายเรื่องที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม จะสร้างเมืองหลวง แห่งที่ 2 กับพิจารณามติการสร้างพุทธมณฑลนั้น สมาชิกไม่น้อยเห็นว่ารัฐบาลควรสนใจปัญหาที่สำคัญกว่า เช่น “ปัญหาเรื่องปากท้อง” สมาชิกมากมายอดห่วงใยอนาคตของชาติบ้านเมืองไม่ได้ สนับสนุนให้รับแรงออกจากการที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม คัดท้ายและกำลังจะจมลง ดังนั้นมี สมาชิกกว่าครึ่งลงคะแนนต่อต้านจอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพล ป. ไม่ได้มีความไว้วางใจ จำต้องลงจากตำแหน่งหัวหน้ารัฐบาล คณะรัฐมนตรีของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ลาออกในวันที่ 24 กรกฎาคม ผู้ฝึกฝนญี่ปุ่นนับวันจะถูกโดดเดี่ยว พวกเขาเริ่มล้มรส “ยกหินทับขาคตน” ที่เพิ่มขึ้น แล้ว²⁷

ประเทศไทยต้องแบกรับภาระทางเศรษฐกิจหลังสงครามยุติแล้ว เช่นขาดใช้ความเสียหาย แก่ชาวอังกฤษ ต้องบริจาคข้าวสารจำนวนมากแก่สังคมนานาชาติ เป็นต้น สิ่งที่ถูกกลุ่มของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ฝึกฝนญี่ปุ่นหวังจะได้รับจากการร่วมมือกับญี่ปุ่น หาได้เป็นไปตามที่คาดหวังไม่

มีหน้าซ้ำพฤติกรรมของพวกเขากลายเป็นจุดต่างพริ้วในประวัติศาสตร์ไทย เป็นบทเรียนแห่งความล้มเหลว สมัยสงครามแม้ไม่ได้มีการสู้รบขนาดใหญ่เกิดขึ้นในประเทศไทย แต่ประชาชนก็ไม่ได้มีความสงบ ในสายตาของญี่ปุ่น ประเทศไทยเป็นเนื้อชิ้นหนึ่งบนเขียงเท่านั้น ที่โชคดียังคือมีกลุ่มต่อต้านญี่ปุ่นในหมู่คนไทย ได้ใช้ความพยายามอย่างมากก่อตั้งองค์กรลับต่อต้านญี่ปุ่นด้วยการเคลื่อนไหวใต้ดิน ได้ทำประโยชน์ในการต่อต้านฟาสซิสต์ ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ จึงช่วยให้ประเทศไทยรอดพ้นจากการตกเป็นประเทศแพ้สงครามและถูกลองโทษ

3. การเคลื่อนไหวของเสรีไทย

ในบรรดาองค์กรลับที่ต่อต้านญี่ปุ่นด้วยรูปแบบต่าง ๆ ในสมัยสงครามนั้นเสรีไทยถือเป็นองค์กรที่มีกำลังสำคัญขององค์กรหนึ่ง เสรีไทยเป็นองค์กรต่อต้านญี่ปุ่นที่ก่อตั้งโดย นายปรีดี พนมยงค์ และ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ที่เป็นนักการเมืองและผู้มีชื่อเสียงในสังคมกลุ่มหนึ่ง ในสมัยสงครามแปซิฟิกกลุ่มนี้ได้ร่วมมือกับกลุ่มนานาชาติที่ต่อต้านฟาสซิสต์ โดยเป็นขบวนการใต้ดินที่ทำการต่อต้านญี่ปุ่น มีเป้าหมายหลักเพื่อรักษารัฐธรรมนูญ เสรีภาพ และเอกราชของชาติ

ในฤดูใบไม้ร่วงปี ค.ศ. 1941 ขณะที่สงครามกำลังแผ่ขยายใกล้เข้ามายังประเทศไทยนั้น ฝ่ายต่อต้านสงครามพยายามหว่านล้อมให้หลวงพิบูลเสนอบอกให้สภาออกพระราชบัญญัติว่าด้วยภาระหน้าที่ของคนไทยยามสงคราม มีการลงมติเห็นชอบและประกาศในวันที่ 4 เดือนกันยายน เป็นประกาศที่เคยเสริมสร้างความรู้สึกในการต่อต้านญี่ปุ่นและก่อให้เกิดอารมณ์ที่รักชาติ พระราชบัญญัติดังกล่าวระบุไว้ว่า หากภัยสงครามประชิดแดนไทย คนไทยจะต้องเสียสละกันพร้อมหน้าพลีชีพและบริจาคทรัพย์สินเงินทองเพื่อชาติบ้านเมือง²⁸

ตอนที่ทหารญี่ปุ่นบุกเข้าดินแดนไทยนั้น ทหารไทยที่ประจำการอยู่ได้ทำการต่อสู้อย่างกล้าหาญ ตอนที่ทหารญี่ปุ่นขึ้นบกที่ประจวบและแถวสงขลานั้น เหล่าทหารหาญได้แสดงออกซึ่งความกล้าหาญในการต่อสู้ ในหนังสือ “Lords of Life” นั้น พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ (Prince Chula Chakrabongse) ได้เขียนไว้ว่า

“เรื่องราวจากวันที่ 7 ถึงวันที่ 8 เดือนธันวาคม มีอยู่ไม่น้อยเป็นที่รู้กันแล้ว รวมทั้งเรื่องที่รัฐบาลสั่งให้ยุติการต่อต้านนั้น ได้มีการบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์โลกแล้ว แต่ก็ยังมีอยู่บางอย่างที่ผู้คนไม่ค่อยสังเกต นั่นก็คือ ทางภาคใต้เราได้มีการยืนหยัดต่อสู้อยู่ระยะหนึ่ง”²⁹

ต่อมากลุ่มจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ฝึกไฝญี่ปุ่น นับวันจะละทิ้งภารกิจที่พึงมีในการปกป้องประเทศ และโน้มเอียงไปอยู่ฝ่ายอักษะ กลายเป็นผู้รักดีต่อญี่ปุ่นไปแล้วนั้น การต่อต้านญี่ปุ่นไม่ว่าในรูปแบบใดก็ตาม กลายเป็นเรื่องผิดกฎหมาย ผู้ที่จะต่อต้านญี่ปุ่นก็ต้องดำเนินไปแบบลับ ๆ เป็นขบวนการใต้ดินไปในที่สุด

การต่อต้านญี่ปุ่นในต่างประเทศนั้น ก่อนอื่นได้มีการก่อตั้งเสรีไทยที่สหรัฐอเมริกา โดยมี ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช อัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ เขาได้เรียกร้องในวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1941 ที่วอชิงตัน ขอให้ขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นมีการรวมตัวกัน ต่อมาเขาประกาศปฏิญญา “สนธิสัญญาร่วมกรุงรบ และป้องกันไทย-ญี่ปุ่น” ที่ฝ่ายไทยและญี่ปุ่นได้ร่วมลงนาม ในวันที่ 25 มกราคม ค.ศ. 1942 กลุ่มจอมพล ป. พิบูลสงครามที่ฝึกไฝกับญี่ปุ่น มีหนังสือถึง ม.ร.ว. เสนีย์ ให้ประกาศสงครามกับอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ม.ร.ว. เสนีย์ ไม่ได้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ไม่ได้ยื่นหนังสือประกาศสงครามให้แก่รัฐบาลสหรัฐอเมริกา รัฐบาลสหรัฐอเมริกายอมรับสถานการณ์ในการเป็นผู้นำเสรีไทยของ ม.ร.ว. เสนีย์ อนุญาตให้เสรีไทยออกรายการของไทยทางวิทยุได้ทุกวัน เพื่อเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับไทยสู่โลกภายนอก เรียกร้องให้ชาวไทยต่อต้านผู้รุกราน เจ้าหน้าที่สถานทูตไทยและนักศึกษาในสหรัฐอเมริการวมกลุ่มกับ ม.ร.ว. เสนีย์ เป็นสมาชิกสำคัญของเสรีไทย และด้วยการชักนำที่สหรัฐอเมริกา เสรีไทยในอังกฤษก็ก่อตัวขึ้นเช่นกัน ชั้นแรกคือ นายเสนาะ ตันบุญยืน ที่ป็นนักเรียนในมหาวิทยาลัย Cambridge ได้ติดต่อและขอให้ฝ่าย ม.ร.ว. เสนีย์ สนับสนุน ม.ร.ว. เสนีย์ได้เขียนไว้ในโทรเลขตอบนายเสนาะ (Sanoh) ว่า “.....จดหมายของท่านแสดงออกซึ่งความรู้สึกผิดชอบและเป้าหมายของประชาชนไทย นั่นคือยืนอยู่ข้างฝ่ายของประชาธิปไตย ต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติและเจตนาอันมุ่งมั่นที่จะได้ชัยชนะในที่สุด.....”³⁰ ต่อมานักเรียนไทยใน Cambridge ได้ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สถานทูตไทยในอังกฤษเลือกเอา ม.จ. ศุภสวัสดิ์ สวัสดิวัฒน์ (Subha Sawasdi Savasdiwattana) ที่อาศัยอยู่ในอังกฤษเป็นหัวหน้าเสรีไทยในอังกฤษ สมาชิกเสรีไทยในอังกฤษและสหรัฐอเมริกานหลังจากได้รับการฝึกซ้อมทางการทหารบ้างแล้วก็แยกกลุ่มแอบเข้าทางเหนือของประเทศไทยอย่างลับ ๆ โดยผ่านมาทางประเทศอินเดียและประเทศจีน บางคนก็อยู่ที่เชียงใหม่ร่วมกับกองโจรต่อต้านญี่ปุ่นที่นั่น บางคนก็ลงมายังศูนย์ปฏิบัติการเสรีไทยที่กรุงเทพฯ³¹

ส่วนเสรีไทยที่อยู่ในประเทศไทยนั้นมี นายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้นำ ผู้นำที่สำคัญของเสรีไทยในประเทศไทยนั้นประกอบด้วย ข้าราชการที่เป็นฝ่ายต่อต้านญี่ปุ่น ตอนเริ่มต้นของสงครามนั้น พวกเขาพิจารณาแล้วเห็นว่ามိถิเกใหญ่ประชิดแดน มีอาจต่อต้านได้ สนับสนุนให้รัฐบาลใช้ความยืดหยุ่นผ่อนผันผ่อนยาวอย่าแพ้อย่างราบคาบ แนะนำจอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้เรียนรู้จากธรรมเนียมปฏิบัติ วางตัวเป็นกลางระหว่างอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น เพื่อรักษาเอกราชของไทย แต่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ไม่รับฟังข้อเสนอแนะเหล่านั้น เป็นเผด็จการ และเอาแต่ใจตัวเอง ดังนั้นฝ่ายต่อต้านและที่ฝึกใฝ่ญี่ปุ่นจึงแยกกันคนละทาง หลังจากลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงการคลังแล้ว นายปรีดี วางแผนก่อตั้งรัฐบาลพลัดถิ่น เป็นปรปักษ์กับกลุ่มจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ฝึกใฝ่กับญี่ปุ่น ขณะเดียวกันก็ขอความสนับสนุนจากฝ่ายสัมพันธมิตร นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1942 นายปรีดี ได้พยายามอย่างมาก มีการส่งคนนำจดหมายบุกป่าฝ่าดงผ่านพม่าไปยัง ตะวันตกเฉียงใต้ อันเป็นแนวหลังของจีน แต่คนเหล่านั้นได้พลีชีพก่อนถึงที่หมาย ต่อมาได้รับความช่วยเหลือจาก หวางหยิวหลวน ผู้นำชาวจีนคนสำคัญในไทย (เจ้าของร้านขายยาตรางทอง) นายสงวน ตุลารักษ์ จึงสามารถปฏิบัติหน้าที่แห่งประวัติศาสตร์นี้ได้สำเร็จ³²

ในจดหมายถึงสัมพันธมิตรนั้น นายปรีดี ได้เขียนเกี่ยวกับนโยบายและเค้าโครงของรัฐบาลเสรีไทยโดยมีใจความหลักดังต่อไปนี้³³

- 1) ให้ตกลงว่า การประกาศสงครามซึ่งรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กระทำต่อประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา เมื่อเวลาเที่ยงวันของวันอาทิตย์ที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2485 (ค.ศ. 1942) นั้นเป็นโมฆะ เพราะผิดรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเวลาประกาศ อาจารย์ปรีดี ยังอยู่ที่อยุธยา หาได้ลงนามหรือเห็นชอบด้วยไม่ อาจารย์ปรีดี เพิ่งกลับถึงกรุงเทพฯ เมื่อเวลา 15.00 น. หลังจากประกาศสงครามไปแล้ว 3 ชั่วโมงครึ่ง
- 2) เมื่อสภาพสงครามไม่ได้เกิดขึ้น สัญญาสัมพันธมิตรระหว่างประเทศไทยฝ่ายหนึ่งกับประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกาอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งได้ใช้บังคับอยู่เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 (ค.ศ. 1941) เป็นอันว่าคงใช้อยู่ต่อไป
- 3) ขอให้รัฐบาลอังกฤษให้ความเอื้อเฟื้อและเกียรตินิยมต่อรัฐบาลของเราตามสมควร เช่นเดียวกับรัฐบาลนอร์เวย์ ฮอลแลนด์ เป็นต้น

- 4) ขอให้รัฐบาลอังกฤษและสหรัฐอเมริกาปล่อยเงินของรัฐบาลไทยซึ่งกักไว้ เพื่อเราจะได้ใช้เงิน
ก่อนนี้ดำเนินสงครามกับญี่ปุ่นต่อไป

ความคิดของฝ่ายต่อต้านญี่ปุ่นที่อยู่ในไทยที่จะก่อตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นนั้น ยังมีทันได้ดำเนินการ เหตุการณ์ของโลกก็เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ตอนฝ่ายพันธมิตรในยุโรปเริ่มเป็นต่อในปี ค.ศ. 1943 นั้น ทหารญี่ปุ่นในภูมิภาคแปซิฟิกเริ่มเปลี่ยนจากรุกเป็นรับ ฝ่ายต่อต้านญี่ปุ่นภายในประเทศไทยหลังระส่ำพั้งมาหลายปี เริ่มมีพลังมากขึ้น องค์กรต่อต้านญี่ปุ่นแบบลับ ๆ เริ่มเห็นแสงแห่งความหวัง เตรียมพร้อมจะรุกคล้ายลูกศรกำลังออกจากแหล่ง เนื่องจากสภาพสงครามมีการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ฝ่ายต่อต้านญี่ปุ่นพบว่าอยู่ในประเทศ ทำหน้าที่ชักนำขบวนการใต้ดินต่อต้านญี่ปุ่นนั้น ก็ทำได้ดีพอ ๆ กัน อีกทั้งสามารถร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตรที่โอบเข้ามาภายนอก นำมาซึ่งชัยชนะในที่สุด ส่วนขบวนการใต้ดินนั้นได้รับการสนับสนุนจากอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ฝึกซ้อมการต่อต้านญี่ปุ่นด้วยอาวุธอยู่ในป่าอย่างลับ ๆ มีการร่วมมือกับจารุบุรุษจากหน่วยข่าวกรองสหรัฐอเมริกาและเสรีไทยที่หลบเข้ามาจากต่างประเทศ มีการส่งข่าวสารเกี่ยวกับฐานที่มั่นของทหารญี่ปุ่นให้ฝ่ายสัมพันธมิตรทราบ ก่อวินาศกรรมที่มั่นของกองทหารญี่ปุ่นและปกป้องชาวอังกฤษ สหรัฐอเมริกาที่ตกเป็นเชลยศึกของทหารญี่ปุ่น

จุดกำเนิดของเสรีไทยในต่างประเทศ นอกจากอังกฤษและสหรัฐอเมริกาแล้ว ตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีนก็ถือเป็นแหล่งเคลื่อนไหวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งเช่นกัน ในวันขึ้นปีใหม่ปี ค.ศ. 1942 ประเทศจีน สหรัฐอเมริกา อังกฤษและโซเวียต ได้ลงนามในข้อตกลงร่วมที่จะทำศึกกับกลุ่มอักษะ มีการแบ่งเขตทำศึกร่วมกันต่อสู้กับประเทศอักษะ สงครามที่ทำกันในภูมิภาคประเทศจีนนั้น รวมถึงประเทศไทยและเวียดนามด้วย ในปี ค.ศ. 1942 เพื่อให้การร่วมมือระหว่างประเทศจีนและประเทศไทยเป็นไปด้วยดี ได้มีการก่อตั้ง “สำนักงานกิจการทหารสยาม” ที่เมืองเซอหลี่ (จิ่งหง) ที่อยู่ระหว่างจีนกับพม่า โดยมี นายพล จ้อเซ่นจือ เป็นแกนนำ และด้วยบทบาทของหน่วยงานนี้ จีนและไทยสามารถแลกเปลี่ยนข่าวกรองทางทหารเพื่อปรับเปลี่ยนทางการทหารให้สอดคล้องกัน เมืองเซอหลี่เป็นจุดประสานงานระหว่างตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีนและทางเหนือของไทย (ในฤดูใบไม้ร่วงปี ค.ศ. 1944 มีการจัดแบ่งภูมิภาคสมรภูมิทางจีน อินเดียและพม่าใหม่ ไทยไปรวมอยู่ในภูมิภาคสมรภูมิอินเดีย พม่าให้ไปอยู่ในบัญชาการของเมาด์ แบตตัน “สำนักงานกิจการทหารสยาม” ในเมืองเซอหลี่ เลยถูกยกเลิกไป)

เสรีไทยที่ส่งจากไทยไปประเทศจีนนั้นมี

ชื่อไทยออกเสียงจีน	ชื่อไทย	ชื่อจีน
1. ขาเย็น ตูลาลา	สงวน ตูลารักษ์	จางเหลียงซิน
2. เจียว ชังคัน	-	เกาจิ้งเจิง
3. เซ๊ะ จวินซง	-	

เป็นต้น โดยมี 1. ปายซาหลอ

2. ยิง อุหลง

เป็นหัวหน้าและรองหัวหน้าคณะ พวกเขาได้รับการต้อนรับอย่างดีจากรัฐบาลจีน จัดให้ทำงานอยู่ที่สำนักงานในอาคารจงชิ่งเซ็งลีต้าเซี่ย (ตึกชัยแห่งนครจงกิง) และที่เมืองซีเหมามาแห่งมณฑลยูนนาน ก็มีสำนักงานของเสรีไทยเช่นกัน³⁴

ในบรรดาผู้นำเสรีไทยที่ส่งไปยังประเทศจีนนั้น มีอยู่ไม่น้อยที่เป็นลูกจีน ผู้ที่ทางจีนส่งมาปฏิบัติหน้าที่อยู่แนวหลังในไทยนั้นก็ไม่น้อยที่เป็นชาวจีน หรือนักธุรกิจจีนโพ้นทะเล เช่นกัน การรณรงค์ต่อต้านสงครามญี่ปุ่นของชาวจีนโพ้นทะเลนั้นได้เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1937 ตอนเหตุการณ์หลูโกวเจียว (สะพานมาโคโปโล) แล้ว มีชาวจีนโพ้นทะเลไม่น้อยได้กลับประเทศจีนเพื่อร่วมมือต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น บางคนก็เข้าร่วมกับ “กลุ่มรับใช้ชาติของชาวจีนประเทศสยามสู่มาตุภูมิ” บางคนขึ้นเหนือไปยังเหียนอัน บางคนก็ไปร่วมต่อสู้เคียงบ่าเคียงไหล่กับ “กองพลใหม่ที่ 4” บางคนก็เข้าร่วมกับกองพลอื่น ๆ หรือไม่ก็เข้าไปเรียนวิชาการทหารตามวิทยาลัยทหารบางแห่ง วิทยาลัยทหารฮวงผู่ ซึ่งเป็นวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงมากก็ได้รับนักศึกษาโพ้นทะเล มีชายฉกรรจ์จีนโพ้นทะเลมากมายได้เข้าเรียนในรุ่นที่ 14 ถึงรุ่นที่ 19 วิทยาลัยสาขาแห่งที่ 4 (เดิมอยู่กวางเจา ต่อมาย้ายไปยังหยีซัน) แห่งวิทยาลัยทหารฮวงผู่ ได้จัดนักศึกษาจีนโพ้นทะเลเป็น “กองพันจีนโพ้นทะเล” มีหลักสูตร 1 ปี และเลือกจำนวนหนึ่งผ่านการอบรมแล้วส่งไปรับการอบรมเพิ่มเติมที่ “หน่วยฝึกอบรมกิจกรรมทางทะเลได้”³⁵ รุ่นที่หนึ่งเป็นชายหนุ่มที่ไปจากไทย เวียดนาม มาลายา อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ นักศึกษาทหารบางท่านในกลุ่มนี้มีความถนัดภาษาจีน ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย (หรือภาษาอื่น) พวกนี้บางคนก็ถูกส่งไปปฏิบัติหน้าที่ใน “หน่วยความร่วมมือจีน-อังกฤษ” ที่อยู่ได้บังคับบัญชาของพันธมิตรและปฏิบัติหน้าที่อยู่แนวหลัง ไปรับการอบรมพิเศษที่สูงขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งในอินเดีย และศรีลังกา เป็นต้น มีการอบรมเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าสภาพเข้าศึกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การหาข่าวกรอง การส่งข่าวกรอง การใช้ชีวิตในป่า การโดดร่ม

ว่ายนํ้า พายเรือ การก่อวินาศกรรมและวิธีการใช้อาวุธประเภทต่าง ๆ พวกที่ผ่านการอบรมแล้วได้เริ่มหลบเข้าประเทศไทยในปี ค.ศ. 1942 ร่วมมือกับขบวนการใต้ดินเสรีไทย เตรียมก่อวินาศกรรมตามศูนย์ปฏิบัติการของข้าศึก สํารวจประเภททหารญี่ปุ่นที่ประจำการตามที่ตั้งต่าง ๆ จำนวนและการกระจายของทหารญี่ปุ่น ที่ตั้งคลังแสง สภาพของฐานทัพอากาศและฐานทัพอากาศประเภทของเรือรบและเครื่องบิน เป็นต้น ที่เป็นข่าวสารทางทหาร และแจ้งให้กองบัญชาการพันธมิตรทราบเพื่อให้ส่งฝูงบินมาทิ้งระเบิดตามจุดต่าง ๆ

ผู้ที่ไม่ได้ผ่าน “หน่วยอบรมกิจการทะเลใต้” นั้น บ้างก็ไปร่วมทำศึกอยู่แนวหน้า หรือไปประจำการอยู่หน่วยงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย จากการเล้าลือของผู้ที่เคยเข้าร่วมภารกิจเหล่านี้ คือ มีชายฉกรรจ์จีนโพ้นทะเลในไทยที่เข้ารับการอบรมที่วิทยาลัยทหารฮวางฝูกว่าพันคน หลังสงครามที่ได้มีโอกาสกลับประเทศไทยนั้น มีแค่ 200 กว่าคน ที่เหลือนั้นส่วนใหญ่ตายในสงคราม กลายเป็นวีรบุรุษนิรนามไป³⁶

เส้นทางที่สมาชิกเสรีไทยเข้าไปยังประเทศจีนนั้น จะผ่านอีสานของไทยเข้าประเทศลาว ผ่านพม่าแล้วไปยังเขตหลังของมณฑลยูนนาน จากนั้นก็ไปยังคุนหมิงต่อไปยังเมืองจุงกิง (จงชิ่ง) จากเขตหลังถึงคุนหมิงมีระยะทาง 700 กว่ากิโลเมตร สมัยนั้นขาดแคลนน้ำมันมาก จนมีคำกล่าว “น้ำมันหาย เลือดหาย” การนั่งรถยนต์ถือเป็นสิ่งฟุ่มเฟือยมาก เส้นทางก็มีแต่ดินทรายตลอดทาง ต้องขึ้นเขาลงห้วย ชำมน้ำข้ามเหวมากมาย จนการเดินทางจากเขตหลังถึงคุนหมิงต้องใช้เวลากว่า 20 วัน³⁷ ส่วนจากประเทศจีนถึงไทยนั้น ทางหนึ่งจะผ่านเวียดนาม ลาว หรือผ่านยูนนาน พม่า ลาว แล้วเล็ดลอดเข้าเชียงใหม่ เชียงแสน เชียงราย เป็นต้น จากนั้นไปขึ้นรถไฟที่ลำปางลงไปยังศูนย์บัญชาการใหญ่ของเสรีไทยที่กรุงเทพฯ นอกจากทางบกแล้วยังมีการเข้าไปด้วยการกระโดดร่มจากเครื่องบิน ตอนแรกมักกระโดดลงตามชายหาดที่อยู่ตอนใต้ของกรุงเทพฯ แต่ขาดสัญญาณบนพื้นและอากาศที่เชื่อถือได้ ทำให้ผู้กระโดดร่มเยาะเย้ยกระโดดผิดตำแหน่ง บางครั้งลงไปที่เขตข้าศึกที่อันตราย จะถูกประหารหรือส่งเข้าเรือนจำทันที บางครั้งพลาดการติดต่อทำให้ผู้ที่โดดลงจากเครื่องบินได้รับความเดือดร้อนต่าง ๆ นานา ต่อมาเสรีไทยในประเทศไทยได้จัดตั้งหน่วยประสานงานชั่วคราวที่จังหวัดสมุทรปราการ ได้รับความช่วยเหลือของกํานัน ผู้ใหญ่บ้านในท้องถิ่น มีการส่งสัญญาณจากพื้นช่วยให้สามารถกระโดดร่มลงในจุดที่แน่ชัด³⁸

ปลายปี ค.ศ. 1944 ภายในประเทศไทยมีเครือข่ายใต้ดินที่ใหญ่โต ตามสถิติในเดือน ธันวาคมนั้น มีหน่วยกองโจรกระจายไปทั่วประเทศถึง 30 กว่าจังหวัด ข้าราชการที่สมัครเข้ากับเสรีไทยมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ที่เคลื่อนไหวอยู่ต่างประเทศก็เล็ดลอดเข้าประเทศมากขึ้นเช่นกัน เมื่อถึงตอนนั้น หน่วยกองโจรใต้ดินที่ผ่านการฝึกซ้อมของอเมริกันมาแล้วมี 13 หมวด ที่ผ่านการฝึกซ้อมของอังกฤษมาแล้วมี 11 หมวด แต่ละหมวดมีราว 500 คน มีหัวหน้าชาวอังกฤษ สหรัฐอเมริกา หมวดละ 3 คน นอกจากนั้นก็มีหน่วยใต้ดินที่ผ่านการฝึกซ้อมของฝ่ายไทยด้วยตนเอง³⁹ รวมจำนวนทั้งหมดได้ราว 5 ถึง 9 หมื่นคน กลุ่มต่อต้านญี่ปุ่นที่ประกอบด้วยจำนวนดังกล่าวนี้เป็นสภากษัตริย์ให้สังคมโลกทราบว่ ประเทศไทยมิได้ปกครองโดยกลุ่มของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น ดังนั้นวันต่อจากวันที่ญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้สงคราม นายปรีดี พนมยงค์ ก็ประกาศสันติภาพในพระนาม (ผู้สำเร็จราชการแทน) พระเจ้าอยู่หัวอนันตมหิดล ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการรณรงค์ต่อต้านญี่ปุ่นสมัยสงคราม และนโยบายเพื่อสันติภาพของไทย เดือนมกราคมปีต่อมาได้ลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพกับประเทศอังกฤษ ประเทศไทยก็สามารถทำความเข้าใจกับสังคมนานาชาติเกี่ยวกับสถานการณ์ของไทยได้⁴⁰

ขบวนการใต้ดินที่นำโดยเสรีไทยด้วยการสนับสนุนจากนานาชาติต่อต้านฟาสซิสต์ ได้ทำการปกป้องรัฐธรรมนูญ รักษาเอกราช ต่อต้านผู้รุกราน และปกป้องผืนแผ่นดินไทยจนได้รับความเชื่อถืออย่างกว้างขวาง เมื่อมีการเลือกตั้งหลังสงคราม มีเสรีไทยไม่น้อยได้ช่วยทำงานให้แก่รัฐบาลใหม่ มีบทบาทช่วยพัฒนาชาติบ้านเมืองในเวลาต่อมา

เชิงอรรถ

- ¹ กระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่นเรียบเรียง, เอกสารสำคัญและตารางเวลาแสดงปีที่เกิดเหตุการณ์ ค.ศ. 1840-1945 เล่มท้าย ฉบับพิมพ์ ค.ศ. 1969 ในหมวดเอกสาร หน้า 554-555 แปลลงในแผนกศึกษาประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น ของมหาวิทยาลัยฟุตัน ในหัวข้อ ประวัติการรุกรานต่างชาติของจักรวรรดินิยมญี่ปุ่น ช่วง 1931-1945 หน้า 359-362 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เหียนหมินชูปานเซอ 1975.
- ² กองบัญชาการทหารการญี่ปุ่น จัดรวบรวม, บันทึกของสุงยาม่า เล่มท้ายหน้า 149-152 ปี ค.ศ. 1967 แปลลงในแผนกศึกษาประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น ของมหาวิทยาลัยฟุตัน ในหัวข้อ ประวัติการรุกรานต่างชาติของจักรวรรดินิยมญี่ปุ่นช่วง 1931-1945 หน้า 398.
- ³ ถังฮวา, ประวัติศาสตร์ไทย, หน้า 61 พิมพ์โดยสมาคมนักประพันธ์จีนในไทยปี พ.ศ. 2525 เดือนมีนาคม.
- ⁴ Jayanta Kumar Ray, *Potraits of Thai Politics Political Memoirs of Nai Thavee Bunyaketu*, หน้า 77-78 New Delhi Dvient Longman, 1972.
- ⁵ M.L. Manich Jumsai, *History of Anglo-Thai Relations*, p. 259 Bangkok Chalermmit, 1970 ; Chamvit Kasetsiri : *The First Phibun Government and Its Movement in World War II* Journal of The Siam Society 1974, Vol. 62. Part 2, p. 53.
- ⁶ Jayanta Kumar Ibid., หน้า 78.
- ⁷ ถังฮวา, (เพ็งอ้างข้อ 3) หน้า 59.
- ⁸ โอตะ อิชิโร่ บรรณาธิการเรียบเรียง, ประวัติการทูตญี่ปุ่น เล่มที่ 24, การทูตญี่ปุ่นสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา, หน้า 161 สำนักพิมพ์คาอิงชิม่า เคนคิวโช กันยายน รัชสมัยโชวะที่ 46 (1973).
- ⁹ ถังฮวา, เพ็งอ้าง, หน้า 59.
- ¹⁰ Thamsook Numnonda : *Thailand and the Japanese Presence. 1941-1945* Institute of Southeast Asian Studies, Singapore 1977.
- ¹¹ เจินฮว่าเป้า, หนังสือพิมพ์สัจจะ, กรุงเทพฯ 25 กรกฎาคม 1942 หน้า 4 หมวดข่าวเด่น.

- ¹² โอตะ อิชิโระ บรรณาธิการเรียบเรียง, เพิ่งอ้างข้อ 8 แปลลงหนังสือพิมพ์ปลดแอกในประเทศจีน วันที่ 27 เดือนธันวาคม 1941.
- ¹³ ดังฮวา, เพิ่งอ้างข้อ 3, หน้า 60.
- ¹⁴ กองบัญชาการเสนานิการญี่ปุ่นจัดรวบรวม, เพิ่งอ้างข้อ 2, หน้า 398-399.
- ¹⁵ กองบัญชาการเสนานิการญี่ปุ่นจัดรวบรวม, เพิ่งอ้างข้อ 2, หน้า 398-399.
- ¹⁶ เซ่หวียหยง : *รายงานประจำปีเศรษฐกิจไทย*, หน้า 162, 172, 212 จัดพิมพ์โดย ตำนันหยาง-เหวินฮวา กงซื่อ กรุงเทเพฯ 1947. ชันชัน : 50 ปีโพ้นทะเล เล่ม 1 หน้า 292-300.
- ¹⁷ เพิ่งอ้างข้อ 16.
- ¹⁸ โอตะ อิชิโระ บรรณาธิการเรียบเรียง (เพิ่งอ้างในข้อ 8).
- ¹⁹ M.L. Manich Jumsai, เพิ่งอ้างข้อ 5 หน้า 263, 266-267.
- ²⁰ Benjamin A. Batson : *The Fall of the Phibun Government, 1944*. Journal of the Siam Society 1974 Vol. 62, Part 2. p. 96.
- ²¹ พานจื่อหมิง (ประสิทธิ์ รักประชา) และคณะ, *เก๋เส่โขงฟง เลือดวีรชน - ประวัติจริงในการต่อต้านญี่ปุ่นของชาวจีนโพ้นทะเล*, หน้า 142 จัดทำโดยศิษย์เก่าวิทยาลัยทหารฮวางฝู.
- ²² ชันชัน, เพิ่งอ้างข้อ 16,17 เล่ม 2 หน้า 9.
- ²³ ชมรมชาวจีนโพ้นทะเลคืนสู่เหย้า, *จิตวีรชน, เรียบเรียง, จิตวีรชนชาวจีนโพ้นทะเล*, เล่ม 2 หน้า 84 สำนักพิมพ์จงกั๋วฮวาเจียวชูปานเซ่อ 1990.
- ²⁴ จางหลี่เซี่ยน (จหนานบันเต่า (แหลมทอง)) หน้า 123 สำนักพิมพ์ซางอู้อิ่งชูก่วน 1947 ชัน ชัน, เพิ่งอ้าง ข้อ 16, 17, หน้า 299.
- ²⁵ โอตะ อิชิโระ, บรรณาธิการเรียบเรียง, เพิ่งอ้างข้อ 8, หน้า 176.
- ²⁶ โนบุโอะ เซอิซาบุโระ, เรียบเรียง, *ประวัติการทูตญี่ปุ่น*, เล่ม 2 หน้า 590 แปลโดยโครงการญี่ปุ่นศึกษา สถาบันสังคมศาสตร์แห่งเมืองเทียนสิน จัดพิมพ์โดย ซางอู้อิ่งชูก่วน 1980.

-
- ²⁷ ถังฮวา, เฟิ่งอ้าง, หน้า 60 เงินฮว่าเป้า วันที่ 7 เดือนสิงหาคม 1944 คณะรัฐบาลพินูตสงคราม
พึงเพราะอะไร.
- ²⁸ ถังฮวา, เฟิ่งอ้าง, หน้า 58.
- ²⁹ Prince Chula Chakrabongse : *Lords of Life*, p. 328-329 London 1960.
- ³⁰ M.L. Manich Jumsai, *ibid.*, p. 268.
- ³¹ สถาบันศึกษาเอเชียใต้แห่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, *ข้อมูลชุดปัญหาเอเชียใต้*, มกราคม 1964
หน้า 56.
- ³² พานจื่อหมิงและคณะ, เฟิ่งอ้าง, หน้า 7, 83.
- ³³ M.L. Manich Jumsai, *ibid.*, p. 266-267.
- ³⁴ พานจื่อหมิงและคณะ, เฟิ่งอ้าง, หน้า 6-10, 322.
- ³⁵ พานจื่อหมิงและคณะ, เฟิ่งอ้าง, หน้า 17, 66, 262, 493.
- ³⁶ พานจื่อหมิงและคณะ, เฟิ่งอ้าง, หน้า 150, 152 และคำนำ.
- ³⁷ พานจื่อหมิงและคณะ, เฟิ่งอ้าง, หน้า 139.
- ³⁸ พานจื่อหมิงและคณะ, เฟิ่งอ้าง, หน้า 154, 493.
- ³⁹ John B. Baseman : *The Thai Resistance Movement During the Second World War*
p. 96, 129, 135-136. Northern Illinois University Center for Southeast Asian
Studies, 1978.
- ⁴⁰ ถังฮวา, เฟิ่งอ้าง, หน้า 61.

ใบสมัครสมาชิกวารสารไทย-ญี่ปุ่นศึกษา

ข้าพเจ้ามีความประสงค์ที่จะเป็นสมาชิก วารสารไทย-ญี่ปุ่นศึกษา มีกำหนด.....ปี
ตั้งแต่ฉบับเดือน.....ถึงฉบับเดือน.....ประจำปี พ.ศ. 25.....

โปรดส่งวารสารไปยัง

น.ส./นาง/นาย.....นามสกุล.....อายุ.....ปี อาชีพ.....
บ้านเลขที่.....ซอย.....ถนน.....
ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
หรือที่ทำงาน.....
โทร.....

อัตราค่าสมาชิก ปีละ 90 บาท (3 เล่ม-พร้อมค่าจัดส่ง)

ราคาเล่มละ 30 บาท

กำหนดออกเดือน เมษายน สิงหาคม ธันวาคม

ข้าพเจ้าส่ง ☐ ตัวแลกเงิน ☐ ธนาคัตติ ☐ เช็คไปรษณีย์
จำนวน.....บาท () มาพร้อมนี้

หมายเหตุ ส่งจ่ายนางสาวเบญจา เสมสวัสดิ์ กองจัดการวารสารไทย-ญี่ปุ่นศึกษา
สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา อาคารศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา
ปท.มธ. ศูนย์รังสิต 12121

ลงชื่อ.....
วันที่.....

ส่ง

นางสาวเบญจา เสมสวัสดิ์
สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา
อาคารศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
ปทุมธานี 12121

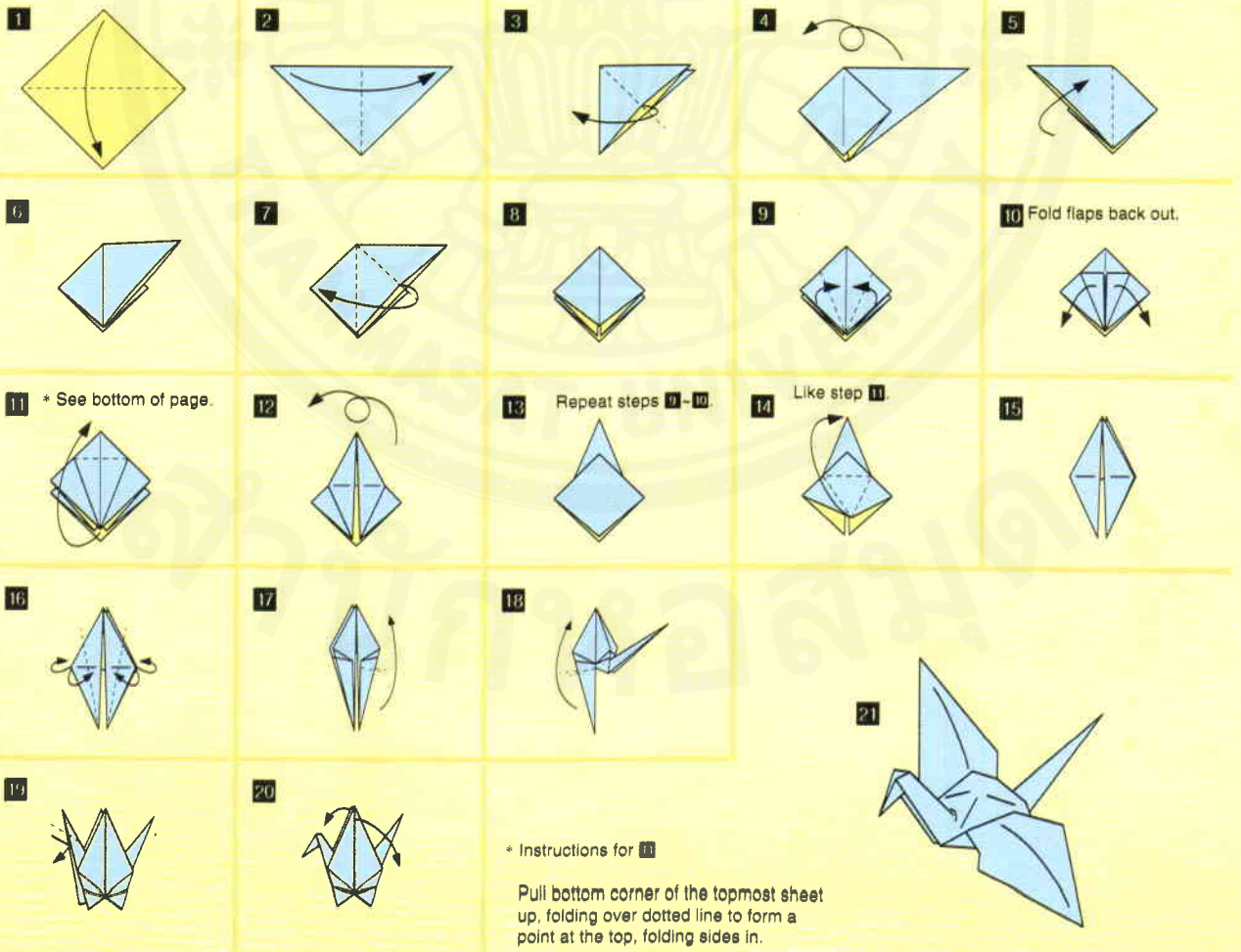
Paper Folding

Folding squares of colored paper into different shapes (*origami*) is a very popular pastime. Dogs, birds and even gorillas can be made from a single piece of paper. There is a tradition that when a person is very sick, relatives and friends often fold a thousand paper cranes, as a prayer for the person's recovery or repose. *Origami* is growing in popularity around the world. In fact, in recent years, *origami* associations have sprung up in 17 other countries.

Children try out the traditional Japanese art of paper folding, called *origami*.

How to make a paper crane

*An Ideal Place for Seminars with Warm
Welcome In A Japanese Atmosphere*

AT
JAPANESE STUDIES CENTER

THAMMASAT UNIVERSITY
RANGSIT CAMPUS

Conference room

A.V. Room

Japanese garden

**Facilities include main conference room, four seminar rooms,
recreational lounge, dining room and 30 twin - bedrooms with private baths.**

FOR RESERVATION OR MORE INFORMATION, PLEASE CONTACT:

**JAPANESE STUDIES CENTER
INSTITUTE OF EAST ASIAN STUDIES
THAMMASAT UNIVERSITY, RANGSIT CAMPUS
TEL. 5160040 - 2, 5164967 - 9**